

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów: Integracja regionalna na rzecz rozwoju w krajach AKP

COM(2008) 604 wersja ostateczna

(2009/C 317/24)

Sprawozdawca: **Gérard DANTIN**

Współsprawozdawca: **Luca JAHIER**

Dnia 1 października 2008 r. Komisja Europejska, działając na podstawie art. 262 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

komunikatu Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów: Integracja regionalna na rzecz rozwoju w krajach AKP

COM(2008) 604 wersja ostateczna.

Sekcja Stosunków Zewnętrznych, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię dnia 27 maja 2009 r. Sprawozdawcą był Gérard DANTIN, a współsprawozdawca Luca JAHIER.

Na 455. sesji plenarnej w dniach 15–16 lipca 2009 r. (posiedzenie z dnia 16 lipca) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny 132 głosami – 2 osoby wstrzymały się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym we wcześniejszych opiniach Komitet jest zdania, że regionalna integracja krajów Afryki, Karaibów i Pacyfiku (AKP) jest jednym z niezbędnych warunków ich rozwoju. Rozwój ten przyczyni się z kolei do pogłębienia integracji tych krajów, prowadząc do pozytywnego sprzężenia zwrotnego.

1.2. **W związku z tym Komitet przyjmuje z zadowoleniem analizy i wytyczne zawarte w omawianym komunikacie i wyraża nadzieję, że od tej pory integracja regionalna będzie jednym z podstawowych elementów przeglądu umowy z Kotonu w 2010 r.**

1.3. Jednocześnie EKES wyraża ubolewanie, że w komunikacie nie zanalizowano problemów napotykanym do tej pory i nie określono wyraźniej priorytetów związanych z realizacją umowy.

1.4. Komitet podkreśla, że szereg czynników ma niewątpliwie wpływ na pogłębienie integracji regionalnej. **Unia Europejska może i powinna odgrywać istotną rolę w odniesieniu do każdego z nich.**

1.5. Pogłębienie integracji regionalnej nie jest możliwe bez zwiększenia stabilności zainteresowanych państw. **Pokój i bezpieczeństwo powinny być jednym z priorytetów UE.**

1.6. Rozwój krajów AKP jest jednym z warunków integracji regionalnej tych państw, która z kolei przyczynia się do ich rozwoju.

1.7. Rozwój ten zależy w szczególności od:

— reorientacji źródeł wzrostu, prowadzącej do dywersyfikacji gospodarki, struktur produkcji i systemów usług;

— zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich zapewniającego bezpieczeństwo zaopatrzenia w żywność;

— rozwoju sektora prywatnego, zwłaszcza MŚP;

— dobrych rządów postrzeganych w sposób kompleksowy, czyli obejmujących zwłaszcza prawa człowieka i prawa pracownicze, rządy prawa, demokrację oraz walkę z korupcją – **jeśli chodzi o tę ostatnią kwestię, Komitet wyraża zdziwienie, że w żadnym punkcie komunikatu nie ma wzmianki o korupcji**; Komitet pragnie, żeby przyznanie kwoty 1,75 miliarda euro z 10. EFR na pogłębienie integracji było uzależnione od możliwości monitorowania jej wykorzystania;

— czynnego udziału podmiotów niepublicznych zgodnie z umową o partnerstwie gospodarczym między Cariforum a UE; w tym celu konieczne będzie wspieranie sieci społeczno-zawodowych na szczeblu regionalnym, zarówno pod względem politycznym, jak i finansowym.

1.8. Komitet wyraża nadzieję, że następujące kwestie będą nadal lub staną się przedmiotem dyskusji:

— celowość i możliwość wspierania współpracy regionalnej między najbardziej oddalonymi regionami UE a regionami AKP leżącymi w ich sąsiedztwie geograficznym;

— fakt, że tymczasowe umowy o partnerstwie gospodarczym mające znaczenie jedynie dla konkretnego kraju mogą utrudniać zawieranie regionalnych umów o partnerstwie; sposoby przeciwdziałania temu zjawisku;

- potencjalne utrudnienia w integracji regionalnej powodowane faktem, że negocjacje o partnerstwie gospodarczym prowadzone są z innymi ugrupowaniami niż te, które zostały utworzone do tej pory;
- konsekwencje, jakie może mieć dla integracji regionalnej, zwłaszcza w Afryce, fakt, że w ostatnich latach grupa krajów zaliczanych do „potęg” gospodarczych zmieniła się i rozwinęła, a także zróżnicowała;
- skutki obecnego kryzysu finansowego i gospodarczego.

2. Wstęp

2.1. Uzasadnione jest stwierdzenie, że konkurencja światowa stanowi jeden z głównych wyznaczników nowego stulecia. Jednym ze sposobów zmierzenia się przez państwa na wszystkich kontynentach z możliwościami i wyzwaniem związanymi z globalizacją jest regionalne zintegrowanie ich gospodarek z gospodarkami krajów sąsiadujących oraz utworzenie silniejszych i bardziej konkurencyjnych regionalnych bloków gospodarczych (NAFTA, ANASE, APEC, Mercosur, Cariforum itd.), by uczestniczyć w wymianie międzynarodowej nie tylko w charakterze państw, lecz także jako potęgi regionalne.

2.2. Nigdzie tego rodzaju zmiana nie jest tak pilnie potrzebna jak w krajach AKP, zwłaszcza w Afryce⁽¹⁾, gdzie nakładanie się szeregu czynników (stosunkowo słabo rozwinięta gospodarka, duży stopień ubóstwa, warunki wymiany handlowej, granice odziedziczone po czasach kolonialnych, złe rządy, konflikty mające często lokalne podłoże, korupcja itp.) nie pozwoliło dotąd tym krajom odgrywać istotnej roli w wymianie międzynarodowej, pomimo stosunkowo dużego rozmiaru ich rynków i drzemącego w nich potencjału.

2.3. Z tego względu wspieranie integracji regionalnej było jednym z kamieni węgielnych polityki współpracy Unii Europejskiej z krajami AKP. Od 1969 r. wsparcie Wspólnoty Europejskiej dla polityki integracji gospodarczej oparte jest na konwencji z Jaunde, w której określono koncepcję współpracy związanej z partnerską pomocą. Od tego czasu UE kontynuuje tę współpracę, która ma charakter zarówno polityczny, jak i techniczny i finansowy i jest realizowana w ramach różnych konwencji (z Lomé oraz z Kotonu)⁽²⁾. Koncepcja ta została następnie rozwinięta i rozszerzona poza kraje AKP na wszystkie kraje rozwijające się⁽³⁾. Ponadto należy przypomnieć, że jeden z ośmiu planów działania przyjętych na szczycie UE – Afryka w dniach 8–9 grudnia 2007 r. w Lizbonie dotyczył „integracji regionalnej i w dziedzinie infrastruktury”⁽⁴⁾.

(1) Afryka zajmuje nie tylko największy obszar wśród grupy krajów AKP, ale otrzymuje również 95 % wsparcia przyznawanego krajom z tej grupy.

(2) Zob. w tym względzie bardzo jasne zapisy umowy z Kotonu, zarówno jeśli chodzi o cele (art. 1), jak i o strategię współpracy i integracji regionalnej ((art. 28, 29 i 30 – zob. załącznik 1). Zapisy te pozostają aktualne i powinny zostać ponownie przedłożone i wznowione.

(3) Komunikat Komisji w sprawie wsparcia udzielanego przez Wspólnotę Europejską dla wysiłków krajów rozwijających się na rzecz regionalnej integracji gospodarczej, COM(1995) 219, wersja ostateczna, z 16.6.1995.

(4) Celem jest „wsparcie programu integracji afrykańskiej; wzmocnienie możliwości krajów afrykańskich w zakresie przepisów, norm oraz kontroli jakości; realizacja partnerstwa między UE a Afryką w dziedzinie infrastruktury”. Zob. opinię w sprawie partnerstwa strategicznego między UE a Afryką, Dz.U. C 77 z 31.3.2009, s. 148–156.

2.4. Celem omawianego komunikatu jest zdefiniowanie ram i kontekstu integracji regionalnej i sporządzenie bilansu postępów oraz wyzwań, z którymi należy się dopiero zmierzyć. W komunikacie wyznaczono również cele i zaproponowano określone podejście do wsparcia mające umożliwić osiągnięcie tych celów.

2.5. Niniejsza opinia odnosi się do najważniejszych punktów komunikatu oraz zawiera pewne uwagi i obserwacje, zarówno ogólne, jak i szczegółowe. W tym celu odwołuje się do wszystkich wcześniejszych prac Komitetu w tym zakresie: opinii, seminariów regionalnych organizowanych przez EKES z udziałem przedstawicieli zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego z różnych regionów AKP oraz konferencji organizowanych w Brukseli z udziałem podmiotów pozarządowych z wszystkich krajów AKP.

3. Streszczenie dokumentu Komisji

3.1. W komunikacie przedstawiono w zarysie zmieniającą się sytuację i przypomniano o działaniach podejmowanych od wielu lat przez Unię Europejską. Przedstawiono również szereg podjętych niedawno inicjatyw politycznych na rzecz integracji regionalnej krajów AKP (programowanie regionalne w ramach 10. Europejskiego Funduszu Rozwoju (EFR), intensywną fazę negocjacji umów o partnerstwie gospodarczym z regionami AKP itd.). Dokonano również przeglądu działań UE i oceniono ich spójność oraz wyznaczono kierunki dalszych działań przy wykorzystaniu instrumentów unijnych.

3.2. W celu dokonania bilansu wcześniejszych działań oraz określenia perspektyw na przyszłość dokument Komisji został podzielony na cztery główne sekcje poświęcone:

- głównym celem integracji regionalnej;
- osiągnięciom i wyzwaniom integracji regionalnej w krajach AKP;
- prezentacji podejścia do wsparcia UE, skupiającego się na pięciu priorytetowych celach:
 - wzmocnieniu instytucji regionalnych,
 - tworzeniu zintegrowanych rynków regionalnych,
 - promowaniu rozwoju przedsiębiorczości,
 - łączeniu regionalnych sieci infrastruktury;
 - opracowywaniu polityki regionalnej w zakresie zrównoważonego rozwoju;
- wykorzystaniu potencjału narzędzi UE przy jednoczesnym pogłębianiu dialogu politycznego na szczeblu światowym, regionalnym i krajowym oraz systematycznym wspieraniu nowych bądź rozwijaniu istniejących regionalnych forów społeczeństwa obywatelskiego. Zwiększenie wsparcia wspólnotowego umożliwi lepsze wykorzystanie środków z 10. EFR.

4. Uwagi ogólne

4.1. W swoich pracach Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny wielokrotnie odnosił się do regionalnej integracji gospodarczej krajów AKP.

4.1.1. Integracja regionalna była głównym tematem trzech seminariów regionalnych zorganizowanych przez Komitet (w Jaunde w maju 2003 r., na wyspach Fidżi w październiku 2004 r. oraz w Bamako w lutym 2006 r.) oraz przedmiotem dwóch opinii.

4.1.2. Sformułowane wnioski znalazły jeszcze konkretniejsze ujęcie na konferencji AKP z udziałem podmiotów niepublicznych, która odbyła się w Brukseli w czerwcu 2005 r. W dokumentach z konferencji stwierdzono, że warunkiem przystosowania się krajów AKP do otwarcia handlu jest wzmocnienie ich integracji regionalnej. Stwierdzono ponadto, że należy przyspieszyć uruchamianie wspólnych rynków w Afryce, na Karaibach i na Pacyfiku. Pozwoli to krajom regionu lepiej zorganizować się, a co za tym idzie lepiej bronić ich interesów gospodarczych i społecznych w obliczu globalizacji.

4.1.3. W niedawnej opinii rozpoznawczej w sprawie partnerstwa strategicznego między UE a Afryką⁽⁵⁾, opracowanej na wniosek komisarza Louisa Michela, Komitet stwierdził, że „**Rozwój gospodarczy Afryki wymaga w pierwszym rzędzie i przede wszystkim pogłębienia rynku wewnętrznego umożliwiającego tworzenie wzrostu wewnętrznego prowadzącego do stabilizacji kontynentu i wprowadzenie go do gospodarki światowej. Integracja regionalna i rozwój rynku wewnętrznego są punktem oparcia i odskocznią, które umożliwią Afryce pozytywne otwarcie się na handel światowy.** W związku z tym Komitet wyraża żal, że regionalne negocjacje umów o partnerstwie gospodarczym, których jednym z celów jest właśnie integracja gospodarcza, do chwili obecnej nie zostały sfinalizowane”.

4.2. Zgodnie ze swoim wcześniejszym stanowiskiem **Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny z zadowoleniem przyjmuje komunikat** będący przedmiotem niniejszej opinii oraz wszystkie zawarte w nim wytyczne. Ponadto sądzi, że z uwagi na znaczenie integracji regionalnej powinna ona być jednym z głównych elementów przeglądu umowy z Kotonu w 2010 r., zarówno w aspekcie wspólnej oceny przeprowadzonej przez zainteresowane podmioty, jak i w aspekcie przyszłego rozwinięcia i odnowienia tej umowy.

4.3. Komitet wyraża jednak ubolewanie, że komunikat nie zawiera pełniejszego, a nawet wyczerpującego bilansu i krytycznej analizy dotychczas napotkanych problemów w zakresie integracji regionalnej. Pozwoliłoby to zidentyfikować przeszkody, których należy unikać i umożliwiłoby zaproponowanie racjonalnego podejścia do współpracy. Komitet jest również zdania, że bardziej przejrzysta hierarchizacja priorytetów uczyniłaby komunikat bardziej czytelnym i łatwiejszym do zrozumienia, nawet przy założeniu, że na etapie realizacji potrzebne byłyby zmiany uwzględniające różnice rozwojowe między poszczególnymi państwami.

⁽⁵⁾ Dz.U. C 77 z 31.3.2009, s. 148–156, sprawozdawca: Gérard DANTIN.

4.4. Komitet uznał za celowe odnieść się w poniższych uwagach ogólnych i szczegółowych do szeregu kwestii. Niektóre z nich zostały podjęte w komunikacie, chociażby zwięźle, inne natomiast nie zostały w nim uwzględnione. Niemniej Komitet jest zdania, że z racji ich kluczowego znaczenia dla pogłębiania integracji regionalnej należy je uwypuklić jako fundamentalne i niezbędne elementy tego procesu.

5. Uwagi ogólne i szczegółowe

5.1. Panuje powszechna zgoda co do tego, że określone czynniki przyczyniają się do sukcesu integracji regionalnej. Można do nich zaliczyć zaangażowanie polityczne, pokój i bezpieczeństwo, rządy prawa, demokrację, dobre rządy oraz stabilność makroekonomiczną. Ponadto potrzebne jest środowisko gospodarcze sprzyjające sprawnemu funkcjonowaniu rynków, otwartość wobec krajów trzecich, odpowiednio silne instytucje z jasno zdefiniowanymi zadaniami, odpowiednie środki, poparcie polityczne, oraz istotny udział sektora prywatnego i społeczeństwa obywatelskiego.

5.2. Niemniej, aby osiągnąć postęp w integracji regionalnej, zwłaszcza w osiąganiu celów określonych w kompleksowej definicji zaproponowanej w umowie z Kotonu⁽⁶⁾, **niezbędne jest priorytetowe uwzględnienie kwestii (potraktowanych szerzej w poniższych punktach) przyczyniających się do rozwoju krajów AKP; gdyż o ile prawdą jest, że integracja jest źródłem rozwoju, to jest również prawdą, że rozwój sprzyja integracji.** UE powinna dołożyć wszelkich starań, by zrealizować wszystkie określone powyżej cele.

5.3. *Pokój i bezpieczeństwo.* Rozwój, zwłaszcza Afryki, a więc także integracja regionalna, nie mogą zostać osiągnięte bez większej stabilności państw. Tymczasem wiele krajów pogrążonych jest w niekończących się konfliktach. W ciągu ostatnich dziesięciu lat w Gwinei, Liberii i Sierra Leone, czyli w krajach, które posiadają zasoby naturalne, w tym diamenty i drewno, konflikty wywołały w regionie poważny kryzys, który doprowadził do przemieszczania się znacznych fal uchodźców. Nie wspominając o konflikcie w Darfurze, który rozdziera Sudan, o „zapomnianej wojnie” w północnej Ugandzie, o utrzymującym się zagrożeniu we wschodniej i północnej części Republiki Środkowoafrykańskiej i niestabilności w Kongu, o masakrach w Kiwu, których podłożem jest koltan, jak również o wojnie etnicznej w Rwandzie dającej się częściowo przyrównać do ludobójstwa, o utrzymującym się na wschodzie i północy Republiki Środkowoafrykańskiej braku stabilności, jak również o braku stabilności w Kongo, Mauretanii i na Fidżi, o „trudnościach” napotkanych niedawno przez Kenię czy też Zimbabwe itd. Wszystko to jest przeszkodą nie do pokonania w integracji regionalnej. Przyczynianie się do większej stabilności tych państw powinno być jednym z priorytetów Unii Europejskiej, zwłaszcza w kontekście wspierania rozwoju, co z kolei może przyczyniać się do pogłębiania integracji.

⁽⁶⁾ „[...] integracja regionalna jest procesem przewycięzania, za wspólnym porozumieniem, barier politycznych, fizycznych, gospodarczych i społecznych oddzielających kraje od ich sąsiadów oraz współpracy w zakresie zarządzania wspólnymi zasobami i wspólnymi dobrami [...]”.

5.4. *Po pierwsze, państwa.* O ile integracja regionalna ma zasadnicze znaczenie dla rozwoju krajów AKP, to zależy ona w pierwszym rzędzie od rozwoju poszczególnych państw⁽⁷⁾, od stopnia komplementarności ich gospodarek i od rodzaju prowadzonej przez nie polityki. Istotnie, integrowanie czegoś, co nie istnieje, nie miałoby sensu. Regionalna integracja transportu, łączenie infrastruktury i inne tego rodzaju działania mogą być prowadzone jedynie w zakresie, w jakim urzędzenia te istnieją i są rozwijane w poszczególnych państwach. Z tego punktu widzenia zasadnicze znaczenie ma jakość opracowania (udział podmiotów niepublicznych) indykatywnych planów na szczeblu krajowym, a następnie regionalnym. Unia Europejska jest na przykład odpowiedzialna za „wykorzystywanie” dostępnych środków pochodzących z EFR. Ponadto Komitet proponuje, by zwrócić szczególną uwagę na problem **finansowania środków spójności** w wypadku, gdy wsparcie na regionalną integrację gospodarczą przyznawane jest między krajami o bardzo różnych strukturach gospodarczych i różnych poziomach rozwoju. W przeciwnym wypadku lekarstwo mogłoby okazać się gorsze od choroby.

5.5. *Korupcja.* Jest obecna, zwłaszcza w Afryce, praktycznie na wszystkich szczeblach społeczeństwa i hamuje rozwój gospodarczy⁽⁸⁾. W konsekwencji stanowi także przeszkodę w integracji regionalnej⁽⁹⁾. **Komitet wyraża swoje zdziwienie, że w żadnym punkcie komunikatu nie wspomina się o korupcji jako takiej** pomimo tego, że jej likwidacja jest jednym z celów Unii Afrykańskiej i że poświęca się jej dużo uwagi w umowie z Kotonu (zob. art. 30 lit. f)). Jest oczywiste, że mamy tu do czynienia z istotnymi konsekwencjami politycznymi i gospodarczymi, zwłaszcza jeśli chodzi o państwa afrykańskie, w związku z czym dyplomacja powinna odgrywać dużą rolę, ale w żadnym wypadku nie byłaby ona wystarczająca. W istocie, o ile UE jako darczyńca środków nie może narzucać partnerom wyboru działań, jakie powinni podjąć, to jest ona odpowiedzialna za zapewnienie, że środki na rzecz współpracy są dobrze wykorzystywane i że trafiają do właściwych odbiorców, gdyż chodzi tu o pieniądze europejskich podatników. W związku z czym Komitet pragnie, żeby przyznanie kwoty 1,75 miliarda euro z 10. EFR na pogłębianie integracji było uzależnione od możliwości monitorowania jej wykorzystania.

(7) Opinia w sprawie partnerstwa strategicznego między UE a Afryką (Dz.U. C 77 z 31.3.2009, s. 148–156) zawiera analizę Komitetu na ten temat oraz stosowne propozycje.

(8) Ibidem 7.

(9) Zob. na przykład sprawozdanie Banku Światowego z maja 2008 r. na temat Wybrzeża Kości Słoniowej, w którym stwierdza się, że: „ściągnięcie haraczy przez tamtejsze siły bezpieczeństwa i stosowanie przez nich utrudnień przy blokadach dróg w tym kraju stanowią przeszkodę w swobodnym przepływie towarów i osób. Jednocześnie owe wymuszanie okupu wpływa negatywnie na działalność gospodarczą, gdyż tego rodzaju nielegalne »pobieranie« oraz »zawracanie z drogi« kosztuje przewoźników 230–363,3 miliony dolarów rocznie”. W raporcie stwierdza się, że kwota ta odpowiada 35–50 % wydatków na inwestycje zapisanych w budżecie tego kraju na 2007 r.

5.6. *Ukierunkowanie źródeł wzrostu na dywersyfikację gospodarki, struktur produkcji oraz systemów usług.* Zróżnicowany i wykazujący tendencję wzrostową rynek ułatwi regionalną integrację gospodarczą. Celu tego nie osiągnie się przez zwykłe wydobywanie surowców czy też tradycyjne i masowe uprawy rolne (trzcina cukrowa, bawełna, banany, orzechy arachidowe, kakao itp.). Jego osiągnięcie zależeć będzie od rozwoju przemysłu przetwórczego wytwarzającego produkty o wysokiej wartości dodanej, co w ujęciu długofalowym jest najlepszym sposobem, by uniknąć pogorszenia się warunków wymiany handlowej i uczestniczenia w rozwoju gospodarki regionalnej⁽⁸⁾.

5.7. *Zapewnienie bezpieczeństwa zaopatrzenia w żywność oraz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich.* Nie można osiągnąć regionalnej integracji gospodarczej bez zapewnienia bezpieczeństwa zaopatrzenia w żywność wszystkich uczestniczących w niej państw⁽⁸⁾. Z tego względu rolnictwo powinno stanowić strategiczny priorytet jako zasadniczy element zrównoważonego rozwoju. Należy wyciągnąć wszelkie możliwe wnioski z kryzysu żywnościowego, który miał miejsce w latach 2007–2008, jak również z obecnego kryzysu żywnościowego spowodowanego znacznym wzrostem cen produktów rolnych oraz cen energii w 2008 r. Stopniowy rozwój rolnictwa, który implikuje tworzenie lub rozwijanie łańcucha dostaw żywności, a szerzej, nadanie rolnictwu nowego priorytetu w kontekście rozwoju, może nastąpić jedynie poprzez wdrażanie autentycznej, ustrukturyzowanej i planowanej polityki rolnej, jak również poprzez zapewnienie bezpieczeństwa dostaw żywności i zintegrowanego rozwoju obszarów wiejskich, w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej, zarówno na szczeblu krajowym, jak i regionalnym. Polityce tej należy nadać szeroko rozumiany budżetowy i finansowy priorytet i dostosować ją do ograniczeń właściwych każdemu krajowi, przy jednoczesnym uwzględnieniu podejścia regionalnego. W ramach 10. EFR należy na zasadzie priorytetu promować program rozwoju rolnictwa w każdym kraju AKP oraz integrację regionalną. Należy odejść od dotychczasowego sposobu wykorzystania środków w ramach 9. EFR, kiedy to jedynie cztery kraje spośród 78 państw AKP określiły rolnictwo jako swój priorytet, a piętnaście potraktowało priorytetowo rozwój obszarów wiejskich. Na skutek tego jedynie 7 % środków z 9. EFR przeznaczono na rozwój zrównoważony, a 1,1 % na działania bezpośrednio związane z rolnictwem. A więc kluczowym elementem przyjęcia trwałej odpowiedzialności za politykę rozwoju jest zwiększenie zaangażowania podmiotów niepublicznych, zwłaszcza rolników i organizacji rolniczych oraz władz lokalnych oraz sprawienie, by miało ono trwały i strukturalny charakter.

5.8. *Rozwój sektora prywatnego.* Sektor prywatny, jego umocnienie i zróżnicowanie mają podstawowe znaczenie dla rozwoju zrównoważonego, tworzenia miejsc pracy i co za tym idzie zmniejszania ubóstwa. Rozwój sektora prywatnego, zwłaszcza przemysłowych MŚP⁽⁸⁾, przy jednoczesnym wspieraniu możliwości wymiany handlowej jest nieodzownym warunkiem udanej integracji. Aby zapewnić konsekwentny rozwój tego sektora

należy usprawnić organizację MŚP na szczeblu regionalnym, **uwzględniając jednocześnie, co oczywiste, rozwój zasobów ludzkich** ⁽¹⁰⁾ w aspekcie edukacji i szkoleń, ale również kwestie zdrowotne: walkę z HIV/AIDS ⁽¹¹⁾, dostęp do wody pitnej, łatwy dostęp do opieki zdrowotnej (zabezpieczenie społeczne), BHP itp. Komitet wyraża w związku z tym zadowolenie, że Komisja uczyniła rozwój przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP, jednym z podstaw swoich działań na rzecz wspierania integracji regionalnej. Następujące czynniki są nieodzowne dla skuteczności tego procesu: dialog społeczny, negocjacje zbiorowe oraz, ogólnie, rola reprezentatywnych partnerów społecznych. Należy je zatem promować na szczeblu regionalnym. Międzynarodowa Organizacja Pracy (MOP) wspierała w ramach swojego programu szkoleń PRODIAP ⁽¹²⁾ rozwój dialogu społecznego w zachodniej Afryce. Zgodnie z licznymi deklaracjami przyjmowanymi na zakończone seminariów bądź konferencji Komitet pragnie, aby powyższy przykład został powielony w Afryce angloskojęzycznej i w regionie Pacyfiku, a zwłaszcza, by wzorem Afryki francuskojęzycznej rozwinięto koncepcję regionalnej umowy zbiorowej.

5.9. *Dobre rządy*. Niezależnie od form, jakie złe rządy przybierają w poszczególnych państwach regionu, będą one hamować integrację oraz niekorzystnie wpływać na napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Dobre rządy należy postrzegać kompleksowo, uwzględniając zwłaszcza takie kwestie jak poszanowanie praw człowieka, prawa dzieci oraz pracowników, rządy prawa, demokrację oraz niewystępowanie korupcji ⁽¹³⁾. Aby dobre rządy były skuteczne, muszą one być równolegle wspierane przez silne i **politycznie niezależne** stowarzyszenia i reprezentatywne związki, zarówno pracodawców jak i pracowników.

5.10. *Udział podmiotów niepublicznych* ⁽¹⁴⁾. EKES wyraża zadowolenie, że w komunikacie proponuje się „systematycznie wspierać tworzenie lub wzmacnianie regionalnych forów społeczeństwa obywatelskiego” w celu monitorowania integracji regionalnej. Z tego punktu widzenia negocjacje umowy o partnerstwie gospodarczym stanowią szansę. Wykorzystano ją w godny uwagi sposób w umowie o partnerstwie gospodarczym Cariforum-WE instytucjonalizując udział podmiotów niepublicznych w monitorowaniu realizacji tej umowy. EKES uważa, że dzięki wymianie doświadczeń udział ten przyczynia się do pogłębienia integracji regionalnej i do zaangażowania obywateli, wzmacniając tym samym partnerstwo między UE a krajami AKP

⁽¹⁰⁾ Ibidem 7: pkt 7.5 oraz załącznik V.

⁽¹¹⁾ Ibidem 7. Odnosnie tego punktu wskazana byłaby ponowna lektura opinii w sprawie „Konieczność priorytetowego traktowania Afryki: punkt widzenia europejskiego społeczeństwa obywatelskiego”, sprawozdawca: Adrien BEDOSSA, Dz.U. C 195 z 18.8.2006, s. 104–109.

⁽¹²⁾ Program Promocji Dialogu Społecznego w Afryce Francuskojęzycznej.

⁽¹³⁾ Ibidem 7. Zob. również art. 30 obowiązującej umowy z Kotonu.

⁽¹⁴⁾ Ibidem 7.

. **Komitet zwraca się zatem do Komisji Europejskiej i do państw AKP uczestniczących w negocjacjach o utrzymanie tej zasady we wszystkich przyszłych regionalnych umowach o partnerstwie gospodarczym**. Niemniej, aby inicjatywa ta ukonkretniła się i aby społeczeństwo obywatelskie mogło w pełni i skutecznie uczestniczyć w procesie integracji regionalnej, **należałoby propagować utworzenie lub wzmocnienie sieci społeczno-zawodowych na poziomie regionalnym. Należy to czynić zarówno przy pomocy środków politycznych, jak i finansowych**. Doświadczenie uczy bowiem, że tego rodzaju sieć jest niezbędnym etapem organizowania spójnego i skutecznego dialogu regionalnego między podmiotami niepublicznymi.

Aby uniknąć porażki, przy wdrażaniu tej wytycznej należy uwzględniać trudności, jakie napotkano w tym zakresie podczas realizacji umowy z Kotonu, zwłaszcza odnośnie do **powiększenia potencjału podmiotów niepublicznych**. Jest to konieczne, mając na uwadze potrzeby i stwierdzaną często słabość ram państwowych, zarówno na poziomie krajowym jak i regionalnym.

6. Uwagi szczegółowe

6.1. *Kontynuacja rozważań*. EKES wzywa Komisję do oceny tego, jaki wpływ na prace na rzecz integracji regionalnej mają aspekty kulturowe i etniczne oraz granice, a także jakie ewentualnie działania można podjąć w celu ograniczenia tego wpływu.

6.2. *Nawiązanie współpracy*. Komitet wzywa Komisję do propagowania lub wspierania współpracy regionalnej między najbardziej oddalonymi regionami UE a położonymi w ich sąsiedztwie geograficznym państwami lub zintegrowanymi regionami AKP, zmierzając do współpracy opartej na potrzebach rozwojowych różnych partnerów i w poszanowaniu interesów każdego z nich.

6.3. *Podmioty niepubliczne a integracja regionalna*. W punkcie 4.1.3 przypomniano, że w opinii w sprawie strategii UE – Afryka z września 2008 roku Komitet wyrażał zasadniczo żal, że do chwili obecnej nie zostały zawarte regionalne umowy o partnerstwie gospodarczym (za wyjątkiem Cariforum-WE), których celem jest między innymi właśnie integracja regionalna. Obecnie zawierane umowy o partnerstwie gospodarczym dotyczące w indywidualny sposób pewnych państw zastępują chwilowo regionalne umowy o partnerstwie gospodarczym. Zdaniem Komitetu takie działania mogą hamować zawieranie regionalnych umów o partnerstwie gospodarczym, a co za tym idzie, integrację regionalną, jako że w znacznej mierze uwzględniają one indywidualną specyfikę poszczególnych państw ze szkodą dla syntezy, prowadzącej do określenia specyfiki charakteryzującej dany region. Należy zwrócić dużą uwagę na zasięg tego zjawiska, które sprawi, że przejście od umów krajowych do regionalnych może okazać się problematyczne.

Ponadto Komitet uważa, że konieczna jest ocena skutków, jakie dla integracji regionalnej mogą mieć negocjacje umów o partnerstwie gospodarczym z udziałem innych grup regionalnych niż wcześniej ustanowione ⁽¹⁵⁾.

6.4. *Nowe potęgi na arenie.* W wielu krajach AKP, zwłaszcza w Afryce, zmienił się charakter i zwiększyła różnorodność „potęg” – podmiotów gospodarczych. Mając na względzie skuteczność przyszłej strategii, w analizie przedstawionej w komunikacie należałoby uwzględnić skutki, jakie dla przyszłej integracji regionalnej przyniesie wszechobecność Chin, widoczne wycofywanie się USA, początki obecności Indii, Japonii i Korei. Krzyżowa analiza omawianego komunikatu z komunikatem „UE, Afryka i Chiny: w kierunku trójstronnego dialogu i współpracy” ⁽¹⁶⁾ pod kątem integracji regionalnej mogłaby być użyteczna.

6.5. Omawiany komunikat opracowano na długo przed tym, jak światowy kryzys gospodarczy osiągnął swój obecny rozmiar, nie można więc go było uwzględnić w analizie. Zdaniem Komitetu kryzys ten jeszcze bardziej bezwzględnie potwierdza potrzebę integracji. Jednak wobec tego, co obserwuje się zarówno

w USA jak i w Europie istnieje obawa, że wydarzy się coś przeciwnego, że będziemy świadkiem zamknięcia się państw w autorytaryzmie i nacjonalizmie. Naturalnie to nie Unia Europejska narzuca wybory, jakich dokonają kraje AKP. Tymczasem UE może odegrać centralną rolę w zapobieganiu odwrotowi od rozwoju gospodarczego w **krajach AKP**, dzięki zastosowaniu umowy z Kotonu i zawieraniu regionalnych umów o partnerstwie gospodarczym, zwracając wyteżoną uwagę na to, aby uniknąć ewentualnego obniżenia zobowiązań finansowych podjętych uprzednio przez państwa członkowskie i dbając o prawidłowe wykonanie decyzji grupy G-20 na rzecz krajów rozwijających się. Mogłoby to doprowadzić do wzrostu przepływów migracyjnych, tym bardziej, że istnieje ryzyko stałego zmniejszenia ilości kapitału płynącego dzięki diasporze z Europy do krajów AKP, zwłaszcza do Afryki ⁽¹⁷⁾.

Ponadto wzmocnienie wymiaru regionalnego jest dla krajów AKP i Afryki w szczególności prawdopodobnie jedną z rzadkich konkretnych okazji stawienia czoła trwającemu kryzysowi finansowemu i gospodarczemu w sposób proaktywny, po to aby odegrać rolę w dynamicznej przyszłości globalizacji i zapewnić sobie w ten sposób perspektywę rozwoju.

Bruksela, 16 lipca 2009 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Mario SEPI

⁽¹⁵⁾ Na przykład grupa SADC w Afryce obejmuje 15 państw członkowskich. Tymczasem 7 państw negocjuje wspólnie w ramach Afryki Południowej, 6 w ramach Afryki Południowo-Wschodniej (ESA), 1 w ramach Afryki Wschodniej (EAC) i 1 w ramach Afryki Środkowej.

⁽¹⁶⁾ COM(2008) 654 wersja ostateczna.

⁽¹⁷⁾ Zob. opinia w sprawie „Migracja a rozwój: szanse i wyzwania”, sprawozdawca: Sukhdev SHARMA, Dz.U. C 120 z 16.5.2008, s. 82–88.